

HAUKIPUDAS 44

Kohteen nimi: Rönkölänkangas (itä) 1000008594

Määrittys ja mj-luokka: Asuinpainanteita, kivikautinen asuinpaikka. II.

Peruskartta: 3511 08 KOTAJÄRVI

Koordinaatit: p = 7237 04, i = 3447 05, z = n. 57,5 (keskiosa)

Kylä, kylänosa: Kello

Tila, rek:no: 4:(62, 73, 75, 91, 112, 114, 131) ja 20:39 (peruskartta 1981)

Omistaja

Kohde sijaitsee Haukiputaan kirkolta n.24,5 km itäkoilliseen Kiimingistä Yli-lihin johtavasta tien itäpuolella sijaitsevan Ison Viitajärven länsirannalla. Alue on länsipuoleltaan Rönkölänkankaan suojaamaa järvenrannan hiekkaisista lähes kivetöntä osin terassimaisesti idässä olevaan järveen laskevaa rantakangasta.

Ensimmäisen kerran paikalla käytiin 31.5.2007, jolloin pikaisen kävelyn aikana paikalla todettiin neljä asuinpainannetta. Tuolloin tarkastus jäi pintapuoliseksi, kun kohteeseen Haukipudas 43 Rönkölänkangas koillinen tehty tarkastus venytti päivän iltaan. Kohteen 43 tiedot välitettiin kaavoittajalle ja Museovirastoon. Tuossa yhteydessä mainittiin myös nyt paremmin tarkastetuksi tulleesta kohteesta Rönkölänkangas itä. Kohteen tarkastaminen uudelleen tuli ajankohtaiseksi näinkin pian, sillä tieto myös tämän alueen kohteesta osoittautui tarpeelliseksi, vaikka nyt kyseenä alue ei kuulunut alkuperäiseen kaava-alueeseen.

Myöhemmän tarkastuksen aikana 4.7. paikalla todettiin varmuudella kuusi asuinpainannetta. Ne sijaitsevat pitkin järven lounaisrantaa noin 400 metrin matkalla. Painanteet ovat hyvin matalia, osa osin vaikeasti hahmotettavia. Painanteiden tunnistamista hankaloittaa myös luontaisesti epätasainen kankaanpinta, toisaalta niiden havaitsemista helpottaa alueen kuiva, ei niin rehevä aluskasvillisuus. Jotta saatiin varmuus painanteisiin liittyvästä asumisesta, tehtiin niihin koekuopat. Koekuoppia tehtiin myös maastonkohtiin, joissa näytti olevan jonkinlaista epämääräisempää painumaa sekä myös tasaiselle kankaalle eri korkeuksille.

Painanne 1) Sijaitsee järven läntisimmän loivan lahdelman rannalla alavahkolla, hakatulla ja vesakoituneella alueella. Tämän rannansuuntaisen painanteen ala on n. 4 x 6 metriä, syvyys noin 20 cm. Sen eteläpäähän voi liittyä noin 3 x 4 metrin ”lisäosa”. Turpeen alla huuhtoutumiskerroksessa ja sen alla palanutta kiveä ja likamaata. Kohdassa p = 7237 212, i = 3446 907.

Painanne 2) Sijaitsee harjanteella rannan ja tien välisen luontaisen, tiheää nuorta mäntyä kasvavan alanteen koilliskulmalla. Vuoden 1981 peruskartalla leimikkona olevaa luontaista alannetta nimittäin aiemmin ”hiekkakuopaksi”, mitä se kauempaa katsoen jossain määrin muistuttaa niin muotonsa kuin ympäristöstään poikkeavan kasvustonsa perusteella. Rannansuuntaisen painanteen ala on noin 10 – 11 x 3 – 4 metriä ja syvyys n. 20 cm. Koekuopasta palanutta kiveä ja paikalleen jätetty kvartsi-iskos. Kohdassa p = 7237 086, i = 3447 003.

Painanne 3) sijaitsee edellisestä 3 – 4 metriä kaakkoon. Pyöreähkön/neliömäisen painanteen ala on n. 4 – 5 x 4 – 5 metriä ja syvyys 20 – 30 cm. Erottuu myös ympäristöä rehevämmän aluskasvillisuutensa perusteella. Kohdassa p = 7237 077, i = 3447 009.

Painanne 4) sijaitsee aivan luoteesta rannassa olevalle epäviralliselle tulistelupaikalle johtavan tieuran vieressä sen itäpuolella. On tehty luontaisen rannansuuntaisen pitkän painuman eteläpäähän.

Painanteen ala on n. 5 – 6 x 6 – 7 metriä ja syvyys 20 – 30 cm. Osin erottuu myös ympäristöä rehevemmän aluskasvillisuutensa perusteella. Koekuopassa palanutta kiveä ja likamaata. Kohdassa p = 7237 008, i = 3447 068.

Painanne 5) sijaitsee jokseenkin rannassa olevan tulistelupaikan tasalla loivan rinteen yläpuolisella tasanteella samalla korkeudella kuin edellisetkin painanteet. Painanteen ala on n. 4 – 5 x 8 – 9 metriä ja syvyys 30 cm Koekuopassa palanutta kiveä ja pieni kvartsilastu. Kohdassa p = 7236 960, i = 3447 076.

Painanne 6) sijaitsee edellisiä alempana lähellä rantaa palstan 20:39 pohjoiskärjessä. Painanteen ala on n.3 – 4 x 6 – 8 metriä ja syvyys 30 cm, pohjoispää hieman epämääräinen. Koekuopassa palanutta kiveä ja likamaata sekä paikalleen jätetty hyvin pieni kvartsilastu. Kohdassa n. p = 7236 91, i = 3447 12.

Painanteiden lisäksi tavattiin alueen eteläosassa yksittäinen maakuoppa kohdassa p = 7236 852, i = 3447 158. Kuopan ala on n. 1,5 x metriä ja syvyys n.40 cm. Kuopan luonne jäi avoimeksi. Tämän pohjoispuolella oli yksi selvästi moderni kuoppa. Painanteiden ulkopuolelle tehdyistä koekuopista ei saatu asuinpaikkaan viittaavia havaintoja. Sen sijaan tallautuneilta tieurilta painanteiden välialuilla tapahtuneeseen toimintaan viittaavia havaintoa tehtiin kaksi. Tulipaikasta noin 13 metriä etelään rannassa yhtyvien ajourien yhtymäkohdan länsireunalla kohdassa 7236 968 / 3447 100 erottui syvällä huuhtoutumiskerroksessa olevia palaneita kiviä, joita tuntui olevan syvemmillä enemmänkin. Palstojen rajaa kulkevalta, etelästä tulipaikalle johtavalta ajouralta havaittiin vastaavia jälkiä ainakin yhdestä liedestä kohdassa 7236 904 / 3447 102.

Kohteiden 43 ja 44 erottaminen toisistaan on hieman hankalaa, sillä kohteen 44 luoteisin asuinpainanne 1) on vain noin 150 metrin päässä kohteen 43 lounaisimmasta varmasta havainnosta. Välialuetta tarkastettaessa havaittiin rantaa kulkevalla polulla pari palanutta kiveä, mutta ei muita selviä asuinpaikkajälkiä. Alueelle tehtiin pari koekuoppaa, joista toisessa tavattiin voimakkaan punertavaa hiekkaa. Kyseessä lienee vastaava värjäymä, joita esiintyi runsaasti kohteen 43 pohjoisosassa äestetyllä palstalla, mutta joiden yhteydestä ei paria poikkeusta lukuun ottamatta tavattu asuinpaikkalöytöjä. Kaakossa kohde 44 jatkuu lähelle kesämökkiä. Periaatteessa asuinpaikan jatkumiselle hieman kauemminkin kaakkoon ei ole maastollista estettä ennen kuin paikalla lähimmän mökin kaakkoispuolella, missä ranta alavoituu ja kapenee.

Kohde tarkastettu 31.5. ja 4.7.2007.

Kartta: peruskarttaote 3511 08 KOTAJÄRVI, p. 1981, päällepainatus 1990.

Oulussa 5.7.2007

Mika Sarkkinen
tutkija
Pohjois-Pohjanmaan museo

HAUKIPUDAS

43
44

 RÖNKÖLÄNKANGAS (koillinen)
(itä)

PK 3511 08 KOTAJÄRVI

Kivikautisia asuinpaikkoja

43. p = 7237 48, i = 3447 02, $\gamma = n. 57,5$ (keskikohta)
 44. p = 7237 04, i = 3447 05, $\gamma = n. 57,5$ (keskikohta)

Tark. 2007 M. Sarkkinen

HAUKIPUDAS 43 ja 44 Rönkölänkangas (koillinen ja itä)

Lisäys kohteisiin/tarkastus 19.10.2007/M. Sarkkinen

Ison Viitajärven luoteisrannalla sijaitsevien kohteiden alueella olevan kaavoitushankkeen vuoksi paikalla käytiin vielä 19.10.2007.

Paikalle tehtyjen kolmen käynnin tuloksena on osoittautunut, että käytännössä alueen 43 ja 44 liittyvät toisiinsa, vaikka selviä rakenteita ja havaintoja ei olekaan tervahaudan eteläpuolelta ennen rannan mutkaa lähinnä olevaa asuinpainannetta (kohteen 44 tarkastuskertomus 5.7.2007, painanne 1).

Tällä kertaa tarkastettiin jo aiemmin tehdyt havainnot, mm. tarkastettiin koordinaatit ja kohteen 44 keskelle suunniteltu rakennuspaikka, joka on asetettu keskelle yhtenäistä asuinpainanneriviä. Vaikka rakennus onkin sijoitettu nyt olemassa olevien tietojen mukaan tehdyn rajauksen ulkopuolelle, on rakennuspaikaksi määritelty alue asuinpaikkaa, mm. saunarakennus sijaitsee asuinpaikan rajauksen sisäpuolella.

Uusina täydentävinä ja tarkentavina havaintoina on mainittava:

Kohde 43.

Kohdassa 7237 410 / 3446 977 tavattiin noin 20 metriä pitkä matala painanne, jonka keskelle tehdystä koekuopasta tavattiin huuhtoutumiskerroksen alta palanutta kiveä. Epäselväksi jäi onko kyseessä asuinpainanne vai luontaiseen painanteeseen tehty tulipaikka. Ensiksi mainitun puolesta puhuu se, että painanteella näytti olevan selvästi rajautuvat päät. Hieman epävarmaksi tulkinnan tekee se, että painanne on tavattoman matala 10 – 15 cm. Myös painanteen mittasuhteet, etenkin sen poikkeuksellinen pituus, ovat epätavalliset. Tosin joku vastaavanlainen asuinpainanne tunnetaan. Olipa tilanne kumpi tahansa, osoittaa se tällä alueella asuinpaikan ulottuvan n. 50 metrin päähän rannasta.

Kohde 44.

Kohdassa 7237 126 / 3446 960 olevaan matalaan painanteeseen tehtiin koepisto, joka paljasti selvän kivikautisen asumisen jäljet, mm. työstettyä kvartsia. Kyseessä on asuinpainanne n. 30 – 35 metriä rannasta.

Aiemmin löydetyn painanteen 1 sijainniksi osoittautui nyt 7236 915 / 2447 139 (+- 6 m tarkkuudella)

Alueesta yleensä on syytä huomata, että asumuspainanteet, joista osa on mataluutensa vuoksi vaikeita tunnistaa, kertovat vain maan pinnalle näkyvistä rakenteista. Kvartsihavainnot on painanteisiin tehdyistä koekuopista tehtyjä löytöjä lukuunottamatta tehty kohdissa, joissa maanpinta on rikkoontunut tai kulunut – siis joko polulta, sekin enimmäkseen neulasten tms. peittämä, tai äestetyltä alueelta alueen pohjoisosassa. Ne osoittavat alueella olevan ns. asuinpaikkapinnan myös painanteiden ulkopuolella. Tarkastuskäyntien yhteydessä tällaisen asuinpaikkapinnan havaitseminen tekemällä muutama harva koekuoppa on usein sattumanvaraista.

Käynnin aikana yritettiin myös miettiä mihin kohtaan rakennuspaikka olisi mahdollista sijoittaa. Yksi mahdollinen kohta voisi olla kohteiden 43 ja 44 väli, missä ranta tekee mutkan. Siinä tie tosin kulkee rannasta vain n. 40 metrin päässä. Kyseinen alue painanteen 44/1 ja tervahaudan välillä on nyt tiedossa olevien havaintojen perusteella vähälöytöisin. Sen etu olisi myös, että näin selvästi yhtenäisemmät asuinpaikkakokonaisuudet sen molemmin säilyisivät paremmin kokonaisuuksina, kuin aiemmissa suunnitelmissa. Tämänkin alueen soveltuminen rakennuspaikaksi on tosin syytä tarkistaa koekaiivauksin.

Oulussa 29.10.2007

Mika Sarkkinen
tutkija/Pohjois-Pohjanmaan museo

HAUKIPUDAS 43 ja 44
RÖNKÖLÄNKANGAS

- Havainnot alueilta
19.10.2007
mennessä

- painanne
- kuoppa
- Tervahauta
- x kvanhia

